

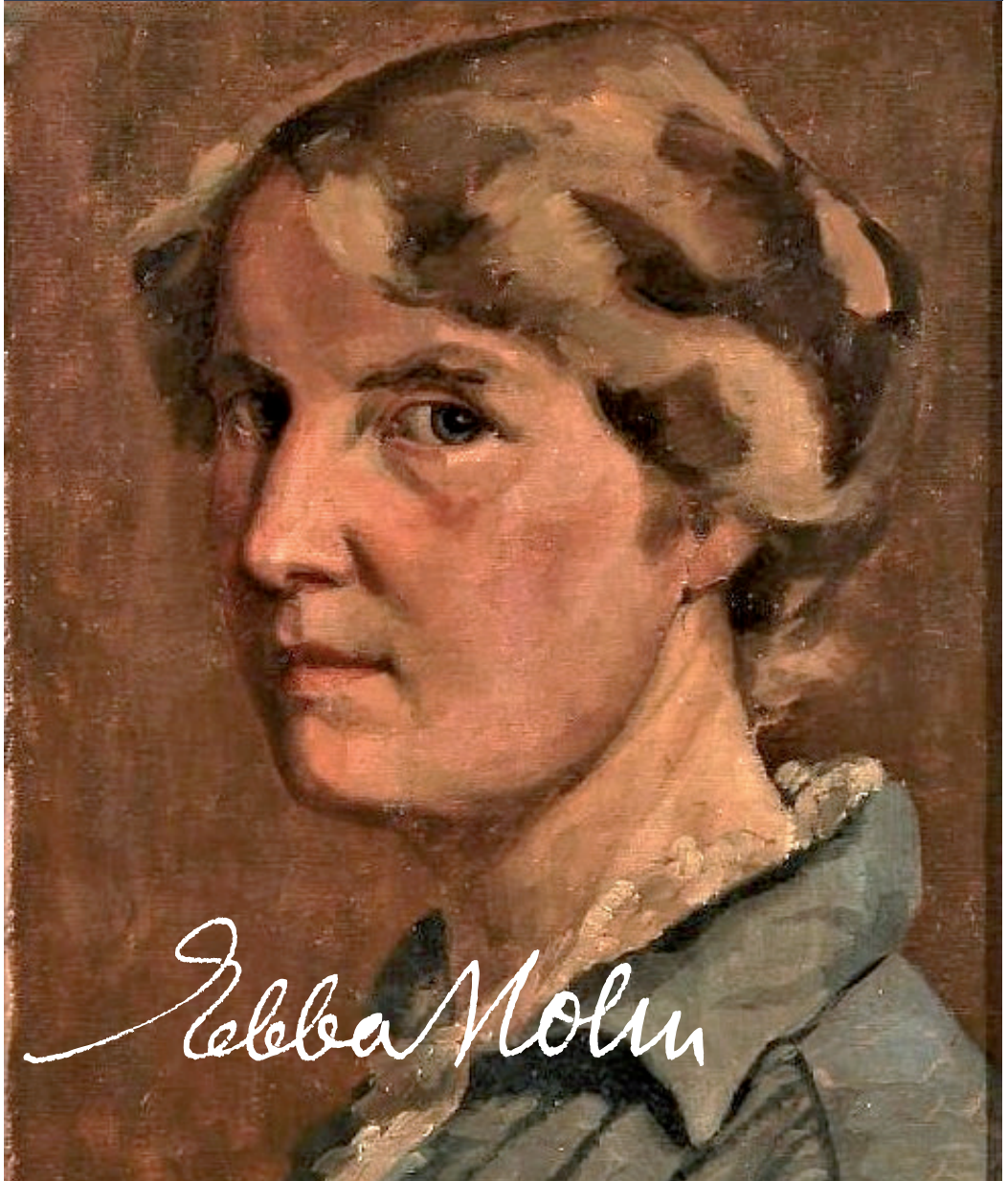
JOHANNES JØRGENSEN SELSKABET

NYHEDSBREV

September 2019

17. Årgang

Nr. 3

Tebbe Molin

NYHEDSBREV

Medlemsblad for

Johannes Jørgensen selskabet

Ansvh. red. Stig Holsting

Johannes Jørgensen Selskabet

er et litterært forum til studium af digterens liv og forfatterskab.

Selskabet arbejder nært sammen med Johannes Jørgensens Hus i Svendborg og andre litterære selskaber.

www.johannesjoergensenselskabet.dk

johs.jorgensenselskabet@gmail.com

Medlemskab koster 175 kr. om året.

Bankkonto nr.: 1551 0010132908

Selskabets bestyrelse:

Stig Holsting, formand

Lykkesholms Allé 9 A, 1.tv

1902 Frederiksberg C

Tlf. 21290408

stighholsting@gmail.com

Maria Truelsen, næstformand

Egebakken 45 st.tv. 2830 Virum

Tlf. 24602308

mariatruelsen@mail.tele.dk

Ove Klausen, sekretær

Ottosminde 2, 8960 Randers

Tlf. 86404032

oklausen@fiberflex.dk

Henning Fink-Jensen, kasserer

Krogmosevej 28, 2880 Bagsværd

Tlf. 23495938

johs.jorgensenselskabet@gmail.com

Andreas Holsting, Ved Klosteret 6,

2100 København Ø. Tlf. 31219609

andreas.holsting@hotmail.com

Ebba Holm var en særdeles flittig kunstner, som arbejdede med flere forskellige udtryksformer – olie, akvarel og tusch. Men hendes mest originale kompetence var utvivlsomt som grafiker enten i træsnit eller linoleumssnit. Det er da også indenfor dette felt, hun fortrinsvis har gjort sig gældende og huskes. Hun benyttede ofte sine små træsnit eller tuschtegninger som enten brevhoved eller på postkort og gjorde på den måde sine små private hilsener til egentlige personlige kunstprodukter. Ovenstående viser hendes private EX LIBRIS.

I 1929 udsendte Gyldendal en ny udgave af Dantes Guddommelige Komædie illustreret med 108 linoleumssnit af Ebba Holm og med forord af Vald. Vedel. Så sent som i 1948 udkom 6. udgave af komædien i samme udstyr.

*Forsidebillede: Ebba Holm.
Ungdomsselvportræt (1909)*

Grafikeren EBBA HOLM

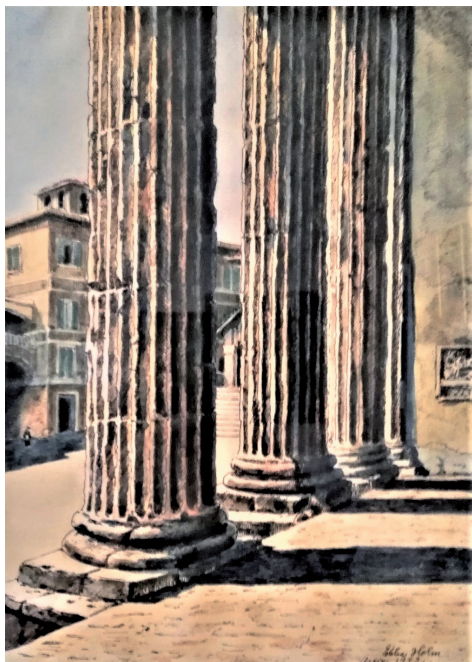
af Stig Holsting

Har man besøgt Johannes Jørgensens Hus i Svendborg, har det været vanskeligt at undgå at se de to malerinder André Carofs og Ebba Holms mange billeder, som pryder væggene især i den store stue på første sal. Her er det dog Ebba Holms akvareller med motiver fra Assisi, som falder mest i øjnene. Flere af hendes billeder er imidlertid først kommet til efter digterens død som gaver til hans enke.

Ebba Holm (1889 – 1967) var en alsidig kunstner, men det er måske især hendes grafiske arbejder og her de raffinerede træsnit, som gør hendes arbejder så unikke, og hvorved hun især vandt sig et navn også i udlandet. Som elev af Otto Bache og Joakim Skovgaard havde hun også de bedste forudsætninger.

Ebba Holm traf første gang Johannes Jørgensen i Assisi i 1927 under en rejse, hun foretog bl.a. til Rom og Ravenna. Besøget i Ravenna skyldtes især hendes engagement i Dante, som tidligt havde

vakt hendes store interesse. Året efter skrev hun til Jørgensen for at opnå en anbefaling fra ham til en bog, som forlæggeren J. C. Gad i Køben-

Et velkendt motiv fra Assisi, som Ebba Holm malede i 1942 under et af sine mange besøg. Billedet tilhører Johannes Jørgensens Hus.

havn skulle udgive. Denne anbefaling gav Jørgensen gerne, men i mellemtiden havde hun fostret en anden idé, som inkluderede hans medvirken.

Dantestemninger

Ideen var bygget over hans digt "Dantestemninger", som første gang var bragt i bogen *Bag alle de blaa Bjærg* fra 1913. Hun havde udført fire illustrationer i træsnit med emner fra Dantes Guddommelige Komedie (La Divina Commedia). Det var ikke vanske-

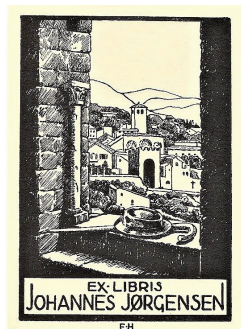
Dante møder Beatrice. Træsnit af Ebba Holm i *Dantestemninger*.

ligt at få Jørgensens accept til ideen om en fællesudgivelse, som blev realiseret samme år og udgivet for hendes egen regning af en fynsk bogtrykker. I en præsentation af udgivelsen skrev udgiverne: "Ved Udgivelsen af Johs. Jørgensen: *Dantestemninger* er der gjort et Forsøg paa at realisere et Samarbejde, hvis Hovedformaal er at naa det Helhedspræg, der kun kan komme, naar alle Parter forud har genenarbejdet Emnet." Det store hæfte, der måler 28x37 cm, var tilegnet hans ungdomsven, Vald. Vedel. I *Dantestemninger* udtrykker Johannes Jørgensen i meget personlige vendinger et samhörighedsforhold med den italienske middelalderdigter,¹ og med sine fire fine træsnit rammer kunstnerinden tonen på forbløffende vis og bekræfter således udgiverens intentioner.

De to kunstnere havde nu fundet hinanden i et fællesengagement omkring italiensk middelaldermystik. Hendes interesse for den hellige Frans var tidligt vakt ved læsningen af Johannes Jørgensens værk om den umbriske helgen,² og ved hendes første besøg i Assisi var hun blevet så betaget af byen og dens førrafaelitiske kunst, at hun ofte vendte tilbage hertil. Det resulterede i, at hun i 1927 hjemme kunne udstille 6 træsnit med franciskanske motiver. Skønt Ebba Holm aldrig blev katolik, er især hendes italienske billeder dog stærkt katolsk prægede. Bl.a. udførte hun en serie på 16 træsnit af nogle af kirkens store helgenskikkelser, der ud over Frans bl.a. gjaldt Benedikt, Katerina af Siena, Knud den Hellige, den hellige Dominicus og Thomas Aquinas. Det må antages, at det heldige udfald af hendes illustrationer til *Dantestemninger* har været den egentlige årsag til, at Gyldendal, da man i 1929 udsendte en samlet udgave af Dantes guddommelige komedie i Molbechs oprindelige oversættelse fra 1878, bad Ebba Holm om at illustrere værket med 108 linoleumssnit. Ifølge korrespondancen mellem de to kunstnere knyttede der sig især gennem denne fælles kærlighed til Dante et tæt bånd mellem dem, og af et brev fra d. 17. januar 1930 fremgår det, at han forærede hende en "interessant Dantemedalje". Om der er tale om en oprindelig erindringsmedalje fra Dantefejringen i Ravenna i 1921, hvor Jørgensen deltog aktivt, ved vi ikke.

1 Nyhedsbrev 2015 Nr. 3

2 Katholsk Ungdom 1935 nr. 25

EX LIBRIS

På grund af en skade på sin ene arm måtte Ebba Holm afstå fra større arbejder i en årrække og udførte i den tid en række mindre ting, bl.a. en række exlibris. Det kendte EX LIBRIS med Johannes Jørgensens navn er blevet til i denne periode. Af et brev til digteren fra oktober 1950 fremgår det, at det er på opfordring fra Svendborg Bibliotek – men naturligvis i overensstemmelse med Jørgensens accept – at hun har påtaget sig opgaven, som hun udtrykker sin store glæde ved at udføre. Det fremgår af brevet, at en del af Jørgensens bogsamling allerede på det tidspunkt er blevet sendt hjem til Svendborg – 3 år før han for stedse forlod Assisi. Man må formode, at motivet, der er fra Assisi, har foreligget på forhånd, for opgaven blev udført hjemme i København. Hun har som motiv valgt udsigten fra Sacro Convento i Assisi ned mod Porta S. Francesco og Chiesa di San Pietros kirketårn og ladet digterens karakteristiske hat og stok ligge i murnichen. Det kom til at pryde alle digterens personlige bøger.³

3 Se Nyhedsbrev 2005 Nr. 1.

Fioretti

Udover Dantestemninger var det kun i ringe omfang Ebba Holms illustrationer, kom til at præge Johannes Jørgensens bøger. I 1932 foreslog hun at illustrere en ny udgave af *Fioretti*, uden at ideen dog blev til noget. Derimod kom anden udgave i 1944 til at bære en vignette af hende på omslaget og på første side tegningen med ulven fra Gubbio, som er udført specielt til denne udgivelse. Billedet brugte hun senere som forside til et dobbelt brevkort. Desuden fik udgaven af Fransbiografien fra 1976 (der var et fotografisk optryk af 5. udgave fra

Den hellige Frans og ulven fra Gubbio. Billedet udførte Ebba Holm til 1944-udgaven af bogen *Fioretti*

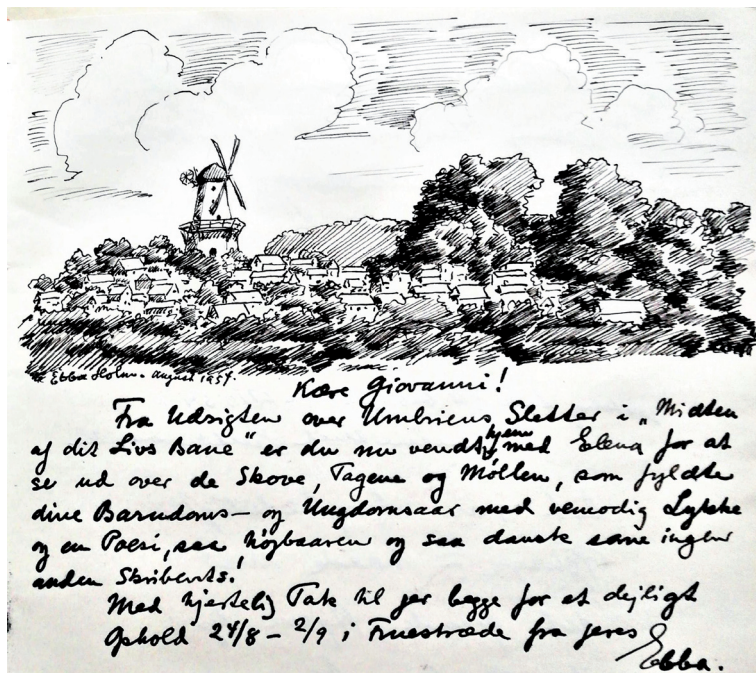
1956) udgivet af Katolsk Forlag, på forsiden et af hendes franciskanske træsnit fra 1927. Hendes forkærlighed for Frans resulterede i adskillige tegninger og snit af ham.

Personlige relationer

Det ældste brev fra Ebba Holm til Johannes Jørgensen er dateret 1928, det år, hvor hans *Dantestemninger* med hendes træsnit udkom. De mange akvareller med motiver fra Assisi, som hænger i Johannes Jørgensens hus i Svendborg, vidner om den tætte forbindelse, der opstod mellem de to kunstnere. For Ebba Holm spandt ikke guld på deres venskab, men hun forærede digteren og

siden hans hustru flere af disse billeder i taknemmelighed for venskabet og den gæstfrihed, hun nød i huset i Via delle Rose. Hendes breve til ham vidner om en årelang hengivenhed for ham og er præget af en næsten ydmyg selvudslettende tone.

Ebba Holm kom for sent ind i hans liv til at komme til at få en plads i hans erindringsværk og passer vel heller ikke ind i dets tema, men figurerer ofte på lister over de venner, som han forærede frieksemplarer af sine bøger. De gæstebøger, han gennem livet havde liggende fremme, hvori de mange gæster kunne skrive deres navne, viser, at Ebba Holm også besøgte ham i Assisi.

En hilsen fra Ebba Holm i Jørgensens gæstebog med en tegning fra Svendborg. Den er fra sensommeren 1953 efter at Jørgensen er vendt hjem fra Assisi til Fruestræde i Svendborg.

ET LILLE TAKKEVERS

af Stig Holsting

Den 24. november 1926 noterer Johannes Jørgensen i sin dagbog: "Skriver om Natten Kl. 1½ mit lille Takkevers."⁴ Og han havde da også meget at takke for, mere end han i virkeligheden ønskede. Det vender vi tilbage til.

I november 1926 fyldte Johannes Jørgensen 60 år, og i den anledning var han inviteret hjem til Danmark, hvor både barndomsbyen Svendborg, det officielle Danmark foruden gamle og nye venner både fra ungdommen og nyere inden for den katolske kirke ønskede at fejre og hædre ham. Aviserne stod i kø for at interviewe ham, selv den radikale Politiken brugte megen tid dertil.

På selve fødselsdagen den 6. november, var han endnu ikke kommet til København, men opholdt sig i Svendborg, hvor byen fejrede ham med flagalleer, butiksvinduerne pyntede med hans portræt og endelig ved en stor banket i Borgerforeningen, hvor han modtog en æreskrans. Han erfarede imidlertid også utvetydigt grunden til, at byen ikke benyttede lejligheden til at udnævne ham til æresborger, skønt denne hæder var vist ham i Assisi 4 år tidligere – "I Byraadet: 'Lad ham nu først bosætte sig herhjemme en Tid, saa kan han jo altid blive Æresborger – naar han fylder 65 eller 70.'" Men han agtede ikke at

Ved en festlig sammenkomst på Gyldendal mødte han flere gamle og nye venner bl.a. Sophus Clausen. Jørgensen bærer den pavelige Gregoriusorden, som han ved den lejlighed fik overrakt af biskop Brems.

bosætte sig i byen, hvor folk ganske vist viste ham megen hæder, men familien til gengæld ofte var mere til gene og besvær.

Den 9. november indledtes de officielle markeringer i København ved en banket på hans forlag Gyldendal. I dagbogen noterer han: "1-3 Modtagelse paa GBNF. Personalets Lykønskninger. Fru Berggren. Ulrichsen. Hr. Petersen fra Svendborg. Slott-Møllers. Biskop

4 Dagbog 450, 24. nov. 1926.

også ganske ukendte personer, som enten ville sige ham tak eller tigge om penge. Bordet på hans hotelværelse flød efter hans udsagn med breve – ubesvarede som uåbnede. Tilværelsen som berømmethed faldt ham ofte noget tyngende. Alligevel glædedes han ved at se sit navn ”i Ildbogstaver” på Politikens hus på Rådhuspladsen. Men da han på samme lysavis også kunne læse, at nobelprisen endnu en gang var gået ham forbi, sukkede han resigneret: ”Lysavisen melder, at [Bernard] Shaw har faaet Nobelprisen for 1925 – 1926 er reserveret – Det vilde ogsaa have været for meget, hvis jeg ogsaa havde faaet Nobelpræmien! Og jeg er løst fra mit Løfte om at tage Bo i Danmark”.

Den 24. følte han alligevel behov for at give sine tanker luft i en tak – ikke til de mange, som havde hædret ham, som han i takketaler havde henvendt sig til flere gange under de mange arrangementer, men mere vendt indad for ligesom at mane sig til besindelse.

I to korte vers gav han udtryk for nogle for ham karakteristiske vemodige tanker, der samtidig også var en kærlighedserklæring til Danmark:

Nu skrider Aaret under
og Vintren vælder frem;
en gammel Trækfugl stunder
nu til sit andet Hjem.

Men aldrig har mit Danmark
mig syntes mere skønt,
naar alle Laurer visner
staar dette Minde grønt.

Han forsøgte at fortsætte digtet, men det var sent på natten, og måske havde han alligevel ikke noget egentligt formål med at skrive dette og næppe til højt-læsning ved en festlig lejlighed. Alligevel benyttede han det til en takkeskrivelse sendt til venner og bekendte, som havde deltaget i fejringen af ham, men uden den overstregede eftersætning om ”Dødens Maaned” – altså november, som kladden viser, og her skal vi nok finde den dybere mening: Det andet hjem er her sandsynligvis Assisi og ikke Svendborg – og måske evigheden. Sandsynligvis vil en og anden nikke genkendende til første vers – og alligevel ikke.

I digtsamlingen *Efterslæt* fra 1928 finder vi et lille digt på kun fire vers med titlen ”Afsked”, hvor de to første linjer er identiske med takkedigtets. Tonen i ”Afsked”, er mere vemodig, og ordet Trækfugl er blevet erstattet med Pilgrim, og nu er det, vi genkender vores digter. Andet vers i takkedigtet er ikke med i *Efterslæt*, hvor han i de sidste tre vers giver udtryk for en længsel, som kan gælde Assisi, men da digtets titel er Afsked, og sidste vers giver udtryk for en dødslængsel, skal vi nok grave dybere ned i hans sind for at forstå:

Og venter intet Foraar,
men kun en ensom Grav,
saa giv mig med i Graven
min gamle Vandringsstav.

Det lille takkevers, som egentlig var en tak for den positive modtagelse, endte

med at blive en trist afsked med børn og venner i Danmark. Opholdet fik ham til at længes væk for:

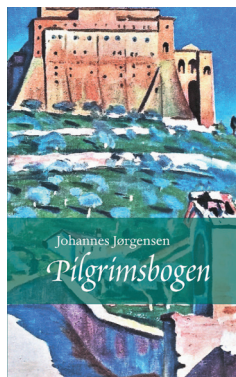
Mig kalder fjærne Røster
bag Bjærge, som er blaa.

Således skriver han i "Afsked" og måske tænkte han på Andrée – hun var jo dog en del af hans stille liv i Assisi. Han var ved at være træet af den megen festivit

"The rest is silence" citerer han fra Hamlet i sin dagbog.

Og så ventede der ham alligevel et efterspil, da han den 11. december kom til Paris. På den danske legation blev han fejret bl.a. ved, at maleren Maurice Denis overrakte ham den franske Æreslegions kors.

KATOLSK FORLAG har genudgivet Johannes Jørgensens *Pilgrimsbogen*. Der er tale om et fotografisk optryk af den illustrerede tredje udgave fra 1936.

Bogen er forsynet med et forord af Johannes Jørgensen Selskabets formand Stig Holsting.

Johannes Jørgensen Selskabet kan ikke formidle salg af bogen.

Bogens pris er 195 kr., og den kan købes gennem boghandelen.

Anmeldelse

En røst i ørkenen

Johannes Jørgensens liv gennemgået ud fra hans helgenbiografier

af Ove Klausen

Hovedvinklen i denne bog er, at meget af det, Johannes Jørgensen skriver om de helgener, han skildrer, i lige så høj grad handler om ham selv.

Et pudsigt eksempel er dette, hvor Johannes Jørgensen skriver sig selv helt ind i teksten, når han fortæller om, hvordan den italienske helgen Don Bosco får økonomisk hjælp i sidste øjeblik: "I Huj og Hast blev en Dreng sendt af Sted med Pengene – og traf endnu Fogden og hans Folk paa Østerbro Station, inden de tog ud til Charlottenlund for at gøre Exekution ... Nej, hvad siger jeg – men altsaa, de 300 Lire kom just i rette Tid".

Johannes Jørgensen henviser til, at han selv var ved at blive sat på gaden, da han boede i Charlottenlund, men blev reddet på stregen, fordi han på vej til stationen møder fogeden.

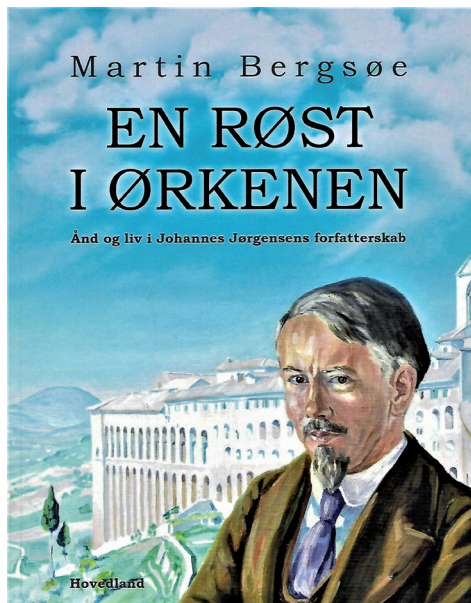
Generelt henviser Johannes Jørgensen mere diskret til sig selv, så man kun opdager det, hvis man er opmærksom på det. Det er Bergsøe, og det er meget spændende at følge ham i hans skattejagt efter steder i Johannes Jørgensens helgenbeskrivelser, der ikke bare handler om dem, han skriver om, men også om forhold i hans eget liv.

Det er helgenbeskrivelserne, Bergsøe har fokus på, men han er godt inde i hele Johannes Jørgensens forfatterskab. Han henviser til og citerer på kryds og tværs fra hans erindringer og andre bøger for at uddybe sine iagttagelser i helgenbiografierne.

Bergsøe ser det som udelukkende positivt, at Johannes Jørgensen kan leve sig ind i de fleste af de helgeners liv, han skriver om. Det giver ham en dyb forståelse af dem og gør ham i stand til at skrive levende om dem. Jeg synes, det kunne være en tanke værd, om det ikke også kan betyde, at Johannes Jørgensen kan komme til at lægge noget af sit eget liv ind i portræterne. Desuden er jeg ikke enig i, at hans indlevelsesevne var begrænset til personer, han kunne genkende sig selv i, og at han skriver tørt om personer, han ikke kunne se sig selv i.

Bergsøe ser Johannes Jørgensens helgenbiografier som rygraden i hans forfatterskab og gør opmærksom på, at de har så meget kvalitet, at flere af dem trods mere end 100 år gamle stadig udgives. Han forholder sig også til, at det er en gængs opfattelse blandt toneangivende litteraturfolk, at Johannes Jørgensen ikke skrev noget af kvalitet, efter at han blev kristen, og han påviser, at den opfattelse hviler på ideologiske fordomme og er selvmodsigende i sin argumentation.

Bergsøes analyser af, hvor Johannes Jørgensens helgenbiografier også er selvbiografiske, er grundig og systematisk. Resultatet er en bog, der med

udgangspunkt i helgenbiografierne gennemgår Johannes Jørgensens liv, især hans omvendelse til kristendommen, hans kampe for at fastholde sig selv i den kristne tro og hans udvikling og opfattelse af sig selv som forfatter.

Bogen har enkelte skønhedspletter, bl.a. småfejl og manglende akkuratessse med sine kildehenvisninger. Men det rokker ikke ved, at den bestemt er værd at læse.

Martin Bergsøe: *En røst i ørkenen: Ånd og liv i Johannes Jørgensens forfatterskab.*
335 sider. Ill.
Forlag: Hovedland. Kr. 299

*Billeder fra årets
sommerrøde
med dagens
bidragsydere. Fra
v. Torben Carlsen
fra Det Danske
Edgar Allan Poe
Selskab, Stig
Holsting, prof. Ivy
York Møller-Chri-
stensen fra Flens-
borg Universitet
og sangeren
Jens Stage.*

GENERALFORSAMLING 2019

Lørdag d. 9. november kl. 12

Svendborg Bibliotek

Program og dagsorden vil snart kunne ses på selskabets hjemmeside